

כלום באמת נשכח דוד פוגל?

(הערות בשולי מאמרו של ש. גרודזנסקי)

מתעורר להוקרתה, ובזו הלשון: "יש דורשים לשירת פוגל; הוא זכה לכך, שסופרים עברים בני הדור הצעיר ביותר יגלו אותו מחדש; לפי ני כמה שבועות נתפרסם בעמוד זה מאמר נאה של נתן זך, המעיד מה רבה תהילתו בעיני סופרים וקוראים עברים צעירים" — — עד כאן דברי בריו של ש. גרודזנסקי.

לפני שלוש שנים ומחצה נדפסה ב"תרבות וספרות" של "הארץ" רשימה דומה מאת ד"ר י. הורוביץ, הקורא אף הוא לעשות למען הריהוי בליטאציה של סופרים עברים נשכחים באשר אין להם יורש ודואג. זמן קצר אחר כך נדפס באותה הבמה מאמר מקיף של כותב שורות אלה, "שירתו של דוד פוגל" ("הארץ", 24.8.1956) הפותח במובאה של שירו הראשון: "לאט עולים סוסי / על מעלה ההר / לילה כבר שוכן ש"חור" — — מאמר זה עוסק בנייתוח הסימבוליקה של הקובץ "לפני השער האפל". שנה לאחר מכן פורסמו דברים דומים של אותו מחבר על ד. פוגל בקובץ "כרמלית" תש"ז — תשי"ז; הפעם במסגרת מאמר כולל על משוררים בני דורו ואולם בהב"לסת חשיבותו המיוחדת בקבוצה זו (ועוד דברים על פוגל בכתובים). לא היה בכל הדברים האלה משום יומרנות של "מגלה מחדש" ולא יחסתי לו לפוגל זכות מיוחדת בכך שנח"לצתי לכתוב עליו. ואם מעיני של גרודזנסקי נעלמו הדברים, ונניח שכן הוא, אין להתפלא על כך שנתפס לביטוי האפקטיבי הרגשני מתוך נחמה פורתה לגורלו של ד. פוגל: "הוא זכה לכך שסופרים עברים בני הדור הצעיר ביותר יגלו אותו מחדש". ניתן אמנם להבין ואף לסלוח, כאשר בני הדור הצעיר ביותר "מגלים מחדש" — הזכות עמם כ"נראה לתבוע לעצמם "ראשונות". י"אולי אין זה עדיין מחובתם להודות, שהיה מי שקדם להם. אבל, סבורני, כי ש. גרודזנסקי לא התכוון ב"וודאי לעודד יומרות בלתי מוצדקות כאלה. מבקר חשוב כמותו המצוי ב"קביעות אצל דברי ספרות ומסה ש"מתפרסמים בעתונות הנוגעת לדבר, פשוט, לא זכר ולא דק, כפי הנראה, שכבר נעשה נסיון להחזיר לפוגל את מעמדו הלגיטימי בשירה העברית. ולמרות זאת מתבקשת כאן ה"ערה עניינית:

הרשימה העתונאית המופיעה בעמוד הספרותי השבועי, בה במידה שאינה יומרנית היא פוטרת את עצמה מן החובה של הגינות עתונאית; ובהסתייגות מבהירה יותר: כל עוד הרשימה האמורה אינה קובעת עובדות שבגן הספרות ואינה מכריזה על האירוע שלה בנימה של חשיבות חד-משמעית — — מכאן ואילך נמתח קו דק מאד אל האתיקה הספרותית המהיבית...

שרגא אבנרי

גלגל חוזר הוא עולמנו. אין חדש בו. והרבה דברים הנראים כחדשים בעיניך — חידושם מופקע מכוחו של העבר, אפילו הקרוב ביותר.

כוונתי לרשימתו החשובה של ש"למה גרודזנסקי "ללא יורשים" ("דבר", 25.12.59), הנוגעת בבעיה כאן בה, אשר ספרותנו טרם הצליחה לפתור: עזבונו של הסופר שלא הותיר יורשים אחריו, ואשר אגודת הסופרים טרם עשתה כדי לקבץ פזוריו. מתוך שורותיו של גרודזנסקי נשמעת נימה של צער מוסרי נוגע ללב, ובטוחני, כי רבים שותפים לו, מתוך אותם המניעים של אהבה כנה לספרות העברית. קרן אור מעודדת אחת מוצא המבקר בדור הצעיר ביותר, המגלה את שירתו של דוד פוגל ו-